

Archeologische Rapporten Oudenburg - 9

Waarderend Archeologisch Onderzoek te Oudenburg, verkaveling Anjelierenstraat (7, 8 en 15 oktober 2010)

W. Dhaeze

Oudenburg, 2010

Colofon

Archeologisch Rapport Oudenburg 9

Waarderend Archeologisch Onderzoek te Oudenburg, verkaveling Anjelierenstraat (7, 8 en 15 oktober 2010)

Foto voorblad: Zicht op het projectgebied. Opname vanuit het zuidwesten. Op de achtergrond zijn een deel van de huizen van de Anjelierenstraat te zien.

Uitvoerder: Stad Oudenburg; uitvoering van de opdracht: Wouter Dhaeze

Opdrachtgever: NV Bouwonderneming Covemaeker

Landmeter: Stijn Sioen (Bvba Studiebureau ir. Ch. Lobelle)

Auteurs: W. Dhaeze

Beeldmateriaal: W. Dhaeze

Technische fiche

Locatie	West-Vlaanderen, Oudenburg, Anjelierenstraat-Ettelgemsestraat
Naam site	Oudenburg-Anjelierenstraat
Ligging	tussen eindpunt huidige Anjelierenstraat en Ettelgemsestraat
Lambert-coördinaten	4 hoeken onderzoeksgebied: X = 55505, Y = 209100; X = 55562, Y = 209094; X = 55495, Y = 209012; X = 55552, Y = 209000
Kadaster	Oudenburg, 1ste afdeling, sectie B, percelen: 439A3 en 439B3
Type onderzoek	Waarderend archeologisch onderzoek
Onderzoeksmethode	Proefsleuven
Projectcode	OU-AN-10-1
Uitvoerder	Stad Oudenburg
Opdrachtgever	NV Bouwonderneming Covemaeker
Vergunning	2010/294, 2010/294 (2)
Vergunninghouder	W. Dhaeze, D. Vanseveren
Bewaarplaats archief, vondsten en stalen	RAM, Abtsgebouw, Marktstraat 25, 8460 Oudenburg
Grootte projectgebied	5307m ²
Grootte onderzoeksgebied	693 m ²
Termijn	oktober 2010

Inhoudsopgave

Technische fiche	3
1. Inleiding, locatie en aanleiding van het onderzoek.....	5
2. Bodem	7
3. Methodologie.....	7
4. Archeologische voorkennis.....	7
5. Resultaten.....	8
6. Conclusie en aanbevelingen	8
7. Bronnen	12
Appendix 1: Vondstenlijst.....	12

1. Inleiding, locatie en aanleiding van het onderzoek

Dit rapport is de schriftelijke neerslag van het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in de toekomstige verkaveling tussen de Anjelierenstraat (ten noorden) en de Ettelgemsestraat (ten zuiden). In deze door bouwonderneming Covemaeker te verkavelen zone plant men in hoofdzaak koppelwoningen. Dit terrein dat iets meer dan een halve hectare beslaat, ligt op een goede kilometer ten oosten van het centrum van Oudenburg (fig. 1).

Conform het art. 4.7.16 § 1 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening en het besluit van de Vlaamse Regering van 5 juni 2009 tot aanwijzing van de instanties die over een vergunningsaanvraag advies verlenen, vroeg de dienst Ruimtelijke Ordening van de Stad Oudenburg advies aan het agentschap Ruimte en Erfgoed. Gezien het plangebied zich vlakbij een aantal interessante archeologische zones bevindt, waaronder de Romeinse *vicus* van Oudenburg (zie hoofdstuk 4), vroeg de gemachtigde van Ruimte en Erfgoed om in de stedenbouwkundige vergunning voorwaarden betreffende archeologie op te nemen. Er werd gestipuleerd dat, voorafgaand aan de realisatie van het project, het volledige terrein d.m.v. een archeologische prospectie met ingreep in de bodem diende te worden onderzocht en dit ten laste van de bouwheer.

De opdracht voor dit archeologische onderzoek werd uitbesteed aan de gemeentearcheoloog van de Stad Oudenburg. Het terreinwerk, de verwerking en de rapportage werden door hem behartigd. Kristof Sioen (bvba Studiebureau ir. Ch. Lobelle) stond in voor het opmeten van de punten. Danny Vanseveren controleerde m.b.v. een metaaldetector het terrein op archeologische vondsten. Behalve hen willen we ook Kristof Slabbinck (projectcoördinator, bvba Studiebureau ir. Ch. Lobelle) en Renaud Galle (vertegenwoordiger van NV bouwonderneming Covemaeker) bedanken voor de vlotte samenwerking.

Fig. 1. Uittreksel uit de topografische kaart. De verkaveling is in doorzichtig geel aangeven.

Fig. 2. Ontworpen toestand riolerings- en wegenisplan met positie van de proefsleuven (bleekgrijze opvulling).

2. Bodem

Op de bodemkaart staat de zone ter hoogte van het projectgebied aangeduid als overdekt pleistocene gronden. De percelen bevinden zich inderdaad op de pleistocene dekzandrug Stekene-Gistel met afsplitsing ter hoogte van Ettelgem en Oudenburg. Dit pleistoceen substraat werd aangesneden op een diepte van gemiddeld 50 cm onder het maaiveld. Het bodemprofiel bestaat uit een 40 à 50 cm dikke teellaag (A1). Daaronder bevindt zich op de meeste plaatsen een humusaanrijkingshorizont (Bh). In het substraat (C) werden naast vlekken humusaanrijking, ook vlekken puur wit zand en oer vastgesteld. Op een aantal plaatsen werd onder de teellaag een dunne ploeglaag aangesneden.

3. Methodologie

Zoals bepaald door Ruimte & Erfgoed werd het projectgebied d.m.v. proefsleuven gewaardeerd. Om de opgelegde dekkingsgraad van 12% te behalen, stelden we in het planningsproces voor om vier proefsleuven aan te leggen. Op 7 en 8 oktober werden dan ook parallel met de lange zijdes van het projectgebied vier proefsleuven gegraven, met een tussenafstand van 15 m (gemeten van as tot as) (proefsleuven 1, 2, 4 en 5). De lengtes van de proefsleuven bedroegen tussen 80 en 82 m en waren 2 m breed. Aan de zijde van de Ettelgemsestraat werd tussen proefsleuven 2 en 4 een bijkomende korte proefsleuf getrokken.

De proefsleuven werden getrokken tot op het archeologisch leesbare niveau. In concreto werd er gegraven tot net onder de teelaarde, tot een diepte van gemiddeld 50 cm. Vervolgens werden de sporen op schaal 1/100 geschetst en beschreven. Alle vondsten werden ingezameld. Nadien werden door de landmeter de contouren van de proefsleuven en de aanwezige sporen opgemeten. Om tot een betere interpretatie te komen van een deel van de structuren werd op 15 oktober een deel van de sporen gecoupeerd.

4. Archeologische voorkennis

Doorslaggevend argument om het projectgebied aan een waarderend archeologisch onderzoek te onderwerpen, is de onmiddellijke nabijheid van de Romeinse *vicus*. Recent proefsleuvenonderzoek op de site Ettelgemsestraat (Dhaeze 2009b) toonde aan dat de oostelijke rand van de *vicus* minstens liep tot aan de Zeeweg.

Het terrein ligt bovendien halverwege tussen twee zones waar in het verleden archeologische vondsten en sporen aan het licht kwamen, namelijk 't *Vrijboompje* (de hoek van de Ettelgemsestraat met de Vrijboomstraat) en de plek waar de Zeeweg op de Ettelgemsestraat uitkomt.

Ter hoogte van 't *Vrijboompje*, aan de zuidelijke kant van de Ettelgemsestraat, gelegen op zo'n 200 m ten zuidoosten van de geplande verkaveling, trof Y. Hollevoet in 1987 sporen en vondsten aan gaande van de prehistorie tot de vroege middeleeuwen (Hollevoet 1987). Meer bepaald ging het om enkele bewoningssporen uit de late IJzertijd (een gracht en paalsporen van houtbouw), tracés van zandwegen uit de Hoge Keizertijd en wat vroegmiddeleeuwse bewoningssporen, waaronder een volledig uitgekomen vierkante houten waterput. Vlabbij had Y. Hollevoet enkele jaren eerder tijdens veldprospecties een concentratie met Merovingische scherven aangetroffen (Hollevoet 1985: dossier 170).

Eveneens tijdens dit prospectieonderzoek werd in de zone waar de Zeeweg aansluiting vindt op de Ettelgemsestraat prospectievondsten uit Romeinse en latere periodes aangetroffen (Hollevoet 1985: dossiers 160 en 161).

5. Resultaten

Tijdens het onderzoek kwamen enkele grachten, een tweetal palenrijen die in associatie staan met twee van deze grachten en enkele paalsporen aan het licht. Op basis van de in deze structuren aangetroffen vondsten kunnen deze structuren toegeschreven worden aan de late middeleeuwen en raakten ze in ongebruik in de postmiddeleeuwse periode. De hieronder beschreven structuren en sporen zijn terug te vinden op fig. 3.

De aangetroffen grachten liggen parallel of haaks op de Ettelgemsestraat.

Een eerste gracht, aangesneden in de zuidelijke uiteindes van de proefsleuven, loopt parallel met de Ettelgemsestraat (proefsleuf 1: S1 en 2; proefsleuf 3: S1; proefsleuf 4: S1 en proefsleuf 5: S1). Deze gracht werd gecoupeerd in proefsleuf 3 (fig. 4). Uit deze coupe kon worden afgeleid dat deze gracht (S1a) op een gegeven ogenblik meer zuidwaarts werd heraangelegd (S1b) (fig. 4 en 5). Een op de bodem van de gracht uit de eerste fase werd een niet nader te dateren scherf aangetroffen. Te oordelen naar de oriëntatie en kleur van de opvulling is deze gracht te dateren in de middeleeuwen.

Drie grachten staan haaks op de Ettelgemsestraat. Het gaat om een gracht aangesneden in proefsleuf 1 (S12), en twee aangesneden in proefsleuf 4 (S2 en S18). De gracht in proefsleuf 1 was langs haar oostzijde begrensd door een palenrij (proefsleuf 1: S3-11, S13-30, S31-36 en S43). In coupe vertoonden deze paalsporen een vlakke bodem en rechte wanden (fig. 6). Ze waren nog bewaard tot een diepte van 40 cm onder het opgravingsvlak (de bodem van de paalsporen bevonden zich op een diepte van gemiddeld 90 tot 100 cm onder het huidige maaiveld). De paalsporen werden dicht tegen elkaar ingeplant zonder rekening te houden met een vaste maat. Deze sporen vormen de restanten van een afrastering in hout. In de vulling van de gracht werden naast fragmenten baksteen en wat ijzeren nagels aardewerk uit de late middeleeuwen en postmiddeleeuwen aangetroffen. De opgave en opvulling van deze gracht kan dus in de postmiddeleeuwen geplaatst worden. In de vulling van deze gracht werd tevens een werktuig in silex uit de prehistorie gevonden (fig. 8). In de vulling van één paalspoor (S30) kwam een scherf van een kruik in steengoed aan het licht. Haaks op deze gracht lagen smalle grachten (proefsleuf 1: S37-39 en 41; proefsleuf 2: S7 en 8).

In proefsleuf 4 kwam een andere palenrij aan het licht (proefsleuf 4: S3-16). Deze lag in het zuidelijke verlengde van gracht S18. De ten oosten ervan gelegen gracht (S2) had een andere oriëntatie dan deze palenrij en werd dus wellicht niet op hetzelfde moment aangelegd. Bovendien had gracht S2 ook een blekere opvulling wat dus wijst op een oudere datering. De tussenafstanden tussen deze paalsporen is regelmatig en bedraagt 1 m (gemeten van kern tot kern). Deze paalsporen, die in coupe een vlakke bodem en rechte wanden vertonen, waren bewaard tot een diepte van 50 cm onder het opgravingsvlak (fig. 7). De daterende elementen wijzen in dezelfde richting als voor de sporen in proefsleuf 1.

Vermelden we tenslotte nog een cluster van een drietal paalsporen in proefsleuf 3 (S3-5) en één paalspoor in proefsleuf 2 (S10). Uit de coupes bleek dat enkel het paalspoor in proefsleuf 2 en het paalspoor S5 in proefsleuf 3 konden weerhouden worden als paalspoor. Het is mogelijk dat deze spoortjes deel uitmaakten van een bijgebouwtje. Ten oosten van S5 werd tevens een deel van een gracht of greppel aangesneden (proefsleuf 3: S2). Deze sporen worden gekenmerkt door een bleekgrijze opvulling. Enkele vondsten laten toe deze sporen te dateren in de middeleeuwen; een meer precieze datering kan niet worden gegeven.

6. Conclusie en aanbevelingen

De belangrijkste aangetroffen sporen zijn palenrijen die in associatie staan met afwateringsgrachten. Deze werden vermoedelijk pas in de late middeleeuwen aangelegd en raakten in onbruik in de postmiddeleeuwen. Het door grachten en houten afrasteringen afzomen van percelen werd ook

vastgesteld op de site Riethove (Dhaeze & Vanhoutte 2009a, 127; Dhaeze & Vanhoutte 2010, 72). Ook daar konden deze structuren in de late middeleeuwen worden geplaatst. Dergelijke erfafscheidingen kwamen recentelijk ook aan het licht tijdens proefsleuvenonderzoek te Gistel (mondelinge mededeling D. Demey). De afwezigheid van gebouwsporen en andere erfstructuren (zoals waterputten, poelen, bijgebouwen, etc.) geeft aan dat in de door grachten en houten afrasteringen omsloten erven in hoofdzaak landbouwactiviteiten plaatsvonden. Sporen uit oudere periodes (Ijzertijd, Romeinse periode, vroege en volle middeleeuwen) kwamen niet aan het licht. Wél kwamen enkele scherven aan het licht die aan één of meerdere van deze periodes kunnen worden toegeschreven. Deze zouden kunnen wijzen op pre-laatmiddeleeuwse bewoning in de omgeving (ter hoogte van 't Vrijboompje).

Niettemin het waarderend onderzoek interessante gegevens heeft opgeleverd, is vervolgonderzoek niet nodig. De afwezigheid van concentraties van gebouwsporen uit de middeleeuwen en andere periodes en/of de afwezigheid van andere interessante structuren maakt het weinig zinvol om de zones tussen de proefsleuven aan een verder onderzoek te onderwerpen.

Fig. 4. Proefsleuf 3. Oostelijk profiel. Zicht op grachten S1a en S1b.

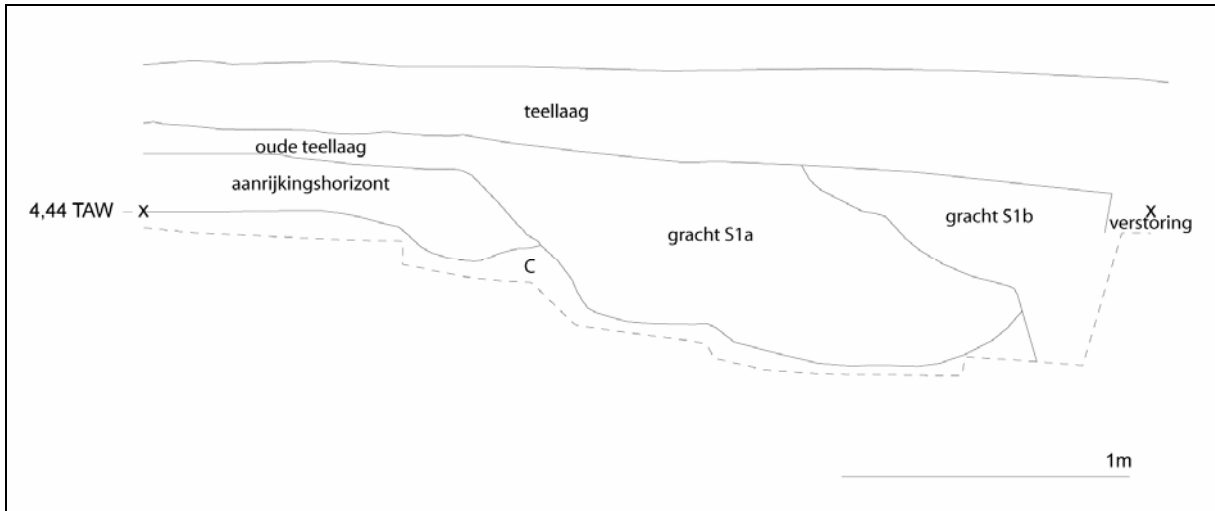

Fig. 5. Proefsleuf 3. Oostprofiel. Coupetekening S1a en S1b.

Fig. 6. Proefsleuf 1. Coupe door paalspoor S11.

Fig. 7. Proefsleuf 4. Westprofiel. Coupe door paalspoor S6.

Fig. 8. Werktuig in silex.

Fig. 9. Proefsleuf 3. Coupe door paalspoor S5.

7. Bronnen

DHAEZE W. 2009b: *Waarderend Archeologisch Onderzoek te Oudenburg*, site Ettelgemsestraat (17 t.e.m. 20 januari 2009), *Archeologische Rapporten Oudenburg 5*, Oudenburg.

DHAEZE W. & VANHOUTTE S. 2009a: Bewoningssporen uit de volle en de post-Middeleeuwen op de site Oudenburg-Riethove (W.-VI.) - voorlopige resultaten 2008, *Archaeologia Mediaevalis* 32, 126-127.

DHAEZE W. & VANHOUTTE S. 2010a: Bewoningssporen uit de volle en late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd op de site Oudenburg-Riethove (W.-VI.) onderzoek 2009, *Archaeologia Mediaevalis* 33, 71-2.

HOLLEVOET Y. 1985: *Archeologisch onderzoek in de gemeente Oudenburg. Prospectie - analyse - synthese*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Gent.

HOLLEVOET Y. 1987b: Oudenburg (W.-VI.), *Archeologie* 1987-2, 137.

Appendix 1: Vondstenlijst

nummer proefsleuf	nummer spoor	periode	vondstcategorie	categorie	beschrijving	aantal fragmenten	R	W	B	V	opmerkingen
1	12	LA ME	aardewerk	grijs				8			13de - 14de eeuw
1	12	LA ME/PO ME	aardewerk	geoxideerd				4			
1	12	PO ME	aardewerk	steengoed					1		
1	12		slak			1					
1	12	LA ME/PO ME	baksteen			1					groen geglazuurd
1	12		silex		werktuig	1					
1	30	PO ME	steengoed					1			
1	37	IJZ/ROM/VR ME	aardewerk	handgevormd				1			
2	2	ROM	aardewerk	grijs				1			
2	4		ijzer		nagel	1					
3	1a	?	aardewerk	grijs				1			
3	5	?	aardewerk	handgevormd				1			
3	5	VO ME?	aardewerk	grijs				1			
4	17	LA ME/PO ME	aardewerk	geoxideerd				1			
4	18	VO ME?	aardewerk	Pingsdorf				1			
4	18	LA ME	aardewerk	grijs				4			
4	18		ijzer		nagel	1					

Fig. 3. Kaart met de contouren van de proefsleuven en de aangetroffen sporen.

